

อฎฐมีบูชาเทศนา กัณฑ์ที่ ๑๐

เวทยาวัจจมัย

สมเด็จพระสังฆราช (สา ปุสฺสเทว) วัดราชประดิษฐา
กรุงเทพมหานคร

พระธรรมเทศนาในอภิลักขิตกาลทางพระพุทธศาสนา

คณะธรรมยุต

จัดพิมพ์เผยแพร่

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส.

ตํ ตํ กิจฺจกรณพฺยาวฏฺสฺส ภาโว เวยฺยาวจฺจํ เดสเมว ทิลานานํ
จ ยถาวุตฺตชฺฆมาสเยน ตํ ตํ กิจฺจกรณเจตนา เวยฺยาวจฺจํ นามาติ.

อนุสนธิพระธรรมเทศนามีบุพพาสืบเนื่องตามลำดับมา บัดนี้จะได้
วิสังขนาในกามาพจรกุศลเวทยาวัจจมัยบุญญกิริยาวัตถุ คำรบ ๕ ตามนัยใน

โทษ ไม่มุ่งต่อลาภสักการะเป็นต้น ชื่อเวทยาวัจจะ เจตนาเครื่องเป็นผู้
ชวนชวาย เวทยาวัจจะนั้นแล ชื่อเวทยาวัจจมัย การทำบุญนั้น เป็นวัตถุแห่ง
อานิสงส์ทั้งหลายนั้น ๆ จึงชื่อเวทยาวัจจมัยบุญญกิริยาวัตถุ บุญญกิริยาวัตถุ
แล้วด้วยกิจการแห่งผู้ชวนชวาย. พระอรรถถาจริยเจ้า แสดงเวทยาวัจจะนั้น
โดยนิตัสสนนัยที่บุคคลจะพึงรู้โดยง่ายว่า เหมือนเมื่อภิกษุหนุ่มทำวัตรปฏิบัติ

ตั้งจิตชอบประกอบสุขประโยชน์แก่ผู้อื่น ด้วยประกอบกายกัตี ด้วยประกอบ
วาจากัตี เป็นหิตจริยา เป็นอัตถจริยา โดยอุปรการมุขแผนกหนึ่ง พ้นจากการ
ให้สิ่งของและความคำนับนั้น ส่วนนี้เป็นเวทยาวัจจะ กิจการแห่งผู้ชวนชวาย
คือ ช่วยเกื้อหนุนประกอบสุขอุบายแก่ผู้อื่น ให้สำเร็จด้วยกายและวาจาจน
เวทยาวัจจมัยบุญญกิริยาวัตถุนี้ กำหนดในกรรมทวารทั้ง ๒ คือ กายและวาจา

ประจักษ์ชัด สังเกตกำหนดง่าย เป็นอาการหยบๆ เท่านั้น แม้นในพระบาลี
ประเทศที่เป็นคาลาประพันธ์ ก็แสดงไว้ในนิคมคาลานในกาลทานสูตรว่า
“เวทยาวจฺจํ กโรนฺติ วา” ชนเหล่าใดมาทำซึ่งเวทยาวัจจะ การแห่งผู้ชวน
ชวาย คือ ช่วยด้วยแรงกาย แรงวาจา ในกาลทานนั้นทักขินทานเครื่อง
เจริญสุขสมบัติ ก็หาพร่องไปเพราะผู้อื่นมาช่วยนั้นไม่ แม้นชนผู้ช่วยชวนชวาย

เมื่อขณะชวนชวายอยู่ ชื่อว่า กรณเจตนา ครั้นได้ชวนชวายแล้ว และมา
พิจารณาคำนึงไปว่า เราได้ทำกิจการชวนชวายข้อนั้น ๆ แล้วดังนี้ เกิดกุศล
เจตนาใด กุศลเจตนานั้นชื่อ อปรายปรเจตนา และเจตนาทั้ง ๓ ปรรกการ
ชวนชวายดังแสดงมานี้ ชื่อว่า เวทยาวัจจมัยบุญญกิริยาวัตถุสิ้น อนึ่ง เมื่อ
บุคคลมาคิดว่าเราจักทำกิจกรรมแห่งผู้ชวนชวายสิ่งนั้น ๆ ดังนี้ก็ตี คิดว่า เรา

ก็เป็น เวทยาวัจจมัย ดังท่านพรรณนาไว้ว่า มาขมมาพได้ทำในบ้านอจลคาม
เป็นต้น.

อนึ่ง พึงแสดงด้วยผู้นำเพ็ญกุศลให้เจริญขึ้นโดยลำดับ มีวัตถุนิทานว่า
ดังได้สดับมา มีพราหมณ์คนหนึ่งอยู่ ณ เมืองสาวัตถี ออกไปจากบ้านเวลาเช้า
ยื่นแลดูภิกษุทั้งหลายอันห่มคลุมเพื่อจะเที่ยวภิกษาจาร ที่นั้นมีติณชดิอัน

ทั้งหลายมีจีวรชุ่มด้วยน้ำฝน ได้ความลำบากกว่าแต่ก่อน ๆ อีกเล่า จึงสร้าง
ศาลาหลังหนึ่งเสร็จแล้ว ถวายทานแก่ภิกษุสงฆ์ มีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน
เป็นการฉลองศาลานั้น พราหมณ์ผู้บังขิตมาเกิดกุศลเจตนา ดังความสุข
ประโยชน์แก่ท่านผู้เจริญคุณ บำเพ็ญกุศลเวทยาวัจจมัยบุญหน่อหนึ่ง ๆ ใน
ขณะ ๆ นำมลทินแห่งตนออกเสียโดยลำดับ ด้วยประการฉะนี้ จึงได้มี

ส่วนเวทยาวัจจมัยกุศล ให้บังขิตพิงแสดงพิเศษผลด้วยวัตถุแห่ง นางโรหิณี
สักยธิดาเป็นตัวอย่าง ดังได้สดับมา นางโรหิณีสักยธิดาเกิดโรคนิผิวแล้ว สละ
เครื่องประดับสร้างศาลาพื้น ๒ ชั้น จำเดิมแต่บูไม้เรียบเบื่องบนแล้ว กวาด
และปูลาสนะ ณ ภายใต้ ถวายภิกษุทั้งหลายได้นั่งเป็นนิคย ภายหลังโรคนิผิว
ก็เที่ยวแห่งไป ข้อนี้ก็ควรแสดงได้ว่า เป็นอานิสงส์แห่งเวทยัจจกรรมประการ

พระเจ้าจัดณขาปโชตราชแต่ปางหลัง ดังได้สดับมา เมื่อพระพุทธเจ้ายังมีได้
บังเกิดในโลก พระเจ้าจัดณขาปโชตราชนั้น ได้เป็นบุรุษอุปัฏฐากของอิสสรชน
ผู้หนึ่ง วันหนึ่งท่านผู้อิสสระนั้น ไปยังภายนอกพระนคร อาบน้ำแล้วกลับมา
ได้เห็นพระปัจเจกพุทธเจ้าองค์หนึ่ง อันเที่ยวภิกษาจารไม่ได้บิณฑบาต ดำเนิน
กลับมา แลดูบาตรเห็นว่างเปล่าไม่มีภิกษาหาร อิสสรชนเกิดกุศลจิตคิดจะ

พระคัมภีร์อรรถถาฎีกาและสาธกนิทาน เพื่อประดับปัญญาบารมีสืบไป.

ดำเนินเนื้อความในเวทยาวัจจมัยบุญญกิริยาวัตถุนี้ว่า กุศลเจตนาซึ่ง
บังเกิดขึ้น ห้ามความเกียจคร้านเสีย และประพฤติประโยชน์แก่ผู้อื่นเป็นการ
ช่วย สำเร็จโดยประกอบกาย ประโยควาจา ประพฤติหิตจริยาโดยอุปรการมุข
พิเศษแผนกหนึ่ง ชื่อว่า เวทยาวจฺจํ กิจการของผู้ชวนชวาย กิจการของผู้ช่วย

แก่ภิกษุทั้งหลาย อันเจริญพรมาชุกาล หรือเมื่อคลุหฺสลดชนได้เห็นภิกษุเข้าไป
ยังบ้าน เพื่อบิณฑบาตแสวงหาภิกษาหารแล้ว ช่วยรับบาตรไปแล้ว ให้ถือเอา
ภิกษาภัตริในบ้านแล้วนำไปถวายแก่ภิกษุนั้น หรือได้ยินผู้ใดผู้หนึ่งเตือนว่า
ท่านจงไปนํบาตรแห่งภิกษุทั้งหลายมาเถิด ดังนี้ แล้วรีบไปโดยเร็ว รับบาตร
มาแต่มือแห่งภิกษุทั้งหลาย บุญญกิริยาวัตถุสหระศไปพร้อมกับเวทยาวัจจะนั้น

ด้วยประการฉะนี้. เมื่อจะกล่าวโดยอังกฤสถานหนึ่ง แม้นเป็นไปในมโนทวาร
ยังไม่ถึงความกำเริบแห่งกายและวาจา ก็อาจกล่าวว่ เวทยาวัจจมัยได้ ให้ผู้มี
ปริชาพิงแสดงเวทยาวัจจะ ในทวารทั้ง ๓ นั้น ด้วยเมตตากายกรรม เมตตา-
วจีกรรม เมตตามโนกรรม ซึ่งมาในสาธาณิยธรรม ๖ ประการนั้น เมื่อจะกล่าว
โดยประจักษ์ตามกิจที่ชัด ๆ ก็ควรที่บังขิตจะบัญญัติเวทยาวัจจมัยบุญญ-

เหล่านั้น ก็เป็นบุคคลได้บุญในกาลทานนั้นด้วย ดังนี้เล่า ก็เพื่อจะแสดงว่า
การที่ชวนชวายนับเนื่องในบุญญกิริยาวัตถุสถานหนึ่ง ไซ้จะแสดงว่า เฉพาะ
ชวนชวายในกาลทาน หรือปกคิทาน จึงเป็นเวทยาวัจจมัยกุศลนั้นหาไม่ เมื่อ
อาศัยนัยในบาลี และคัมภีร์อรรถถาฎีกาดังวิสังขนามาฉะนี้ ได้เนื้อความว่า
กุศลเจตนาให้บุคคลได้ชวนชวายในกิจไม่มีโทษ เป็นอุบายแห่งความสุข และ

ทำความชวนชวายอยู่ ดังนี้ก็ตี คิดว่าเราได้ทำความชวนชวายแล้ว ดังนี้ก็ตี
ก็ย่อมคิดด้วยกามาพจรกุศลจิต ๘ ดวง ดวงใด ดวงหนึ่ง หากคิดด้วยจิตอื่น นอกจาก
กามาพจรกุศลจิต ๘ ดวงนั้นไม่. อนึ่ง เมื่อใดท่านสงเคราะห์บุญญกิริยาวัตถุ
ทั้ง ๑๐ ตามอภิธรรมนัยลงในบุญญกิริยาวัตถุ ๓ ตามสุดตันตนัยคงอยู่แต่
ทานมัย ศีลมัย ภวานามัย เท่านั้นแล้ว เมื่อนั้นเวทยาวัจจมัยบุญญกิริยาวัตถุนี้

งอกงามเจริญ เป็นที่ข้องขังแห่งน้ำค้าง มุมจีวรของภิกษุองค์หนึ่ง เกลือกเข้า
ณ ติณชดิชุ่มด้วยหยาดน้ำค้าง พราหมณ์ได้เห็นแล้ว คิดจะลากวางที่นั้นให้
ปราศจากของเขียว รุ่งขึ้นเวลาเช้า ถือเอาจอบไปลากที่นั้นให้เตียนปราบให้
เสมอเหมือนกับมณฑลสถานนวดข้าว เมื่อภิกษุทั้งหลายห่มคลุม ณ ที่นั้น มุม
จีวรของภิกษุองค์หนึ่ง ตกลงที่พื้นเกลือกฝุ่น พราหมณ์ได้เห็นแล้วคิดจะขจัด

พุทธภาษิตคาลาอนุโมทนา ต่อสัมมาปฏิบัตินี้ว่า

“อนุปฺพุเพน เมธาวิ โลกํ โลกํ ขณฺเณ
กมฺมาโร รตฺตสฺเสว นิทุสมฺม มลมฺตฺตโน”

ผู้มีเมธามาทำกุศลหน่อหนึ่ง ๆ ในขณะ ๆ ตามลำดับมา ไม่หยุดยั้งให้
ช่องแก่บาปธรรมแล้ว ก็จะมีงเป่าออก คือ ขจัดบาปธรรมเครื่องหม่นหมอง

หนึ่ง อนึ่ง การกวาดประเทศสถานมีลานพระเจดีย์เป็นต้น ก็นับเนื่องใน
เวทยาวัจจมัย มีอานิสงส์ท่านแสดงไว้ในคัมภีร์ปวิราวว่า มีอยู่ ๕ อย่าง คือ
จิตของผู้กวาดก็เลื่อมใส ๑ จิตของผู้อื่นอันได้เห็นภูมิสถานที่ท่านกวาดไว้แล้ว
ก็เลื่อมใส ๑ เทพยดาทั้งหลายก็มีจิตอันชื่นชม ๑ บุคคลผู้กวาดนั้นย่อมสั่งสม
บุญจะให้เป็นบุญคนนำมาซึ่งความเลื่อมใสเป็นไปด้วยดี เพื่อจะให้ได้รูป

ถวายบิณฑบาตทาน แต่ยังหารู้แน่ว่า กัดดาหารในเรือนตนสุกเสร็จแล้ว หรือ
ยังไม่สุกเสร็จประการไรไม่ จึงไม่สามารถจะกล้ารับเอาบาตรของพระปัจเจก-
พุทธเจ้าได้ เป็นแต่ออกวาจานิมนต์ให้ยับยั้งอยู่น้อยหนึ่งแล้ว รีบไปเรือนโดย
เร็ว รู้แน่ว่ากัดดาหารสุกเสร็จแล้วจึงสั่งบุรุษอุปัฏฐากนั้น ให้รีบไปรับบาตรของ
พระปัจเจกพุทธเจ้ามา เมื่ออิสสรชนสั่งคำเดียวเท่านั้น บุรุษอุปัฏฐากวิ่งไปโดย

เกื้อหนุน พระฎีกาจริยเจ้าแสดงโดยนิพพจนะแห่งเวทยาวัจจศัพท์ว่า “ตํ ตํ
กิจฺจกรณพฺยาวฏฺสฺส ภาโว เวยฺยาวจฺจํ” ความที่บุคคลมาเป็นผู้ชวนชวาย
เกื้อหนุนในกิจนั้น ๆ ชื่อว่า เวทยาวัจจะ ความเป็นผู้ชวนชวาย กิจการของผู้
ชวนชวาย โดยเนื้อความว่า เจตนาเป็นเครื่องทำกิจนั้น ๆ แก่ผู้เจริญวัย และ
เจริญคุณ และคนใช้ทั้งหลาย ด้วยอหฺยาศัยไม่เศร้าหมอง อหฺยาศัยปราศจาก

บังขิตพิงรู้แจ้งในกาลเมื่อบุคคลทำความชวนชวายด้วยกาย ฉะนี้. เนื้อความ
พรรณนาดังวิสังขามา ฉะนี้ พระอรรถถาจริยเจ้า แสดงให้ผู้ศึกษาทราบ
เวทยาวัจจะนั้นโดยง่าย พอเป็นลักขณอาหารนิตัสสนนัย เมื่อจะกำหนด
เวทยาวัจจมัยนั้น ตามกรรมทวารก็ได้เป็น ๒ อย่าง คือ ความชวนชวาย
ด้วยกาย ๑ ความชวนชวายด้วยวาจา ๑ ข้อซึ่งบุคคลมาไม่เพิกเฉยเสีย และ

กิริยาวัตถุนี้ แต่เพียงในกายทวารและวจีทวารเท่านั้น อนึ่ง พระฎีกาจริยเจ้ายก
สัมปทานบุคคล คือ ท่านผู้เจริญวัย ท่านผู้เจริญคุณความดีในสันดาน บุคคล
ทั้งหลายที่เจ็บไข้ ดังนี้ ขึ้นแสดงไว้ว่า เจตนาเหตุทำการชวนชวายแก่ผู้
เจริญวัยอายุมาก และผู้เจริญคุณความดี และคนเจ็บไข้ ชื่อว่า เวทยาวัจจมัย
บุญญกิริยาวัตถุ ดังนี้นั่นเล่า ก็เพื่อจะให้ผู้ศึกษาทราบเวทยาวัจจมัย โดย

ประโยชน์แก่ผู้อื่น แล้วด้วยกำลังกาย หรือด้วยกำลังวาจา ชื่อว่า เวทยาวัจจมัย
บุญญกิริยาวัตถุ ด้วยประการฉะนี้ เมื่อจะแบ่งกาลเบื้องต้นก่อนแต่กาลชวน
ชวาย และเมื่อขณะชวนชวายอยู่ และเมื่อขณะชวนชวายแล้ว ก็ได้กุศลเจตนา
๓ ประการ เมื่อบุคคลเกิดกุศลจิตคิดว่า เราจักทำกิจกรรมแห่งผู้ชวนชวายสิ่ง
นั้น ๆ เมื่อนั้น ดังนี้ เจตนาที่นั้นชื่อว่า บุรพเจตนา กุศลเจตนาเกิดขึ้นแก่ผู้นั้น

ถึงซึ่งสงเคราะห์เข้าไปในศีล เพราะเหตุเวทยาวัจจะนี้เป็นจารีตศีล และเวทยา-
วัจจมัยบุญญกิริยาวัตถุนี้ ให้บังขิตพิงกำหนดด้วยกิจต่างๆ ซึ่งสัตว์มา
ชวนชวายช่วยให้เสร็จให้แล้ว โดยกำลังกาย กำลังวาจา กิจวิเศษต่างๆ นั้น
คือชำระภูมิสถาน พื้นที่ แผ่นดินให้ราบไรหลักคดเสี้ยนหนามให้หมดจด
สะอาดเป็นที่ปรารถนา บุคคลได้เห็นแล้วอยากมาขึ้น มานั่ง มานอน อันนี้

ฝุ่นให้หาย จึงขนทรายมาเทลง ณ ที่นั้น ภายหลังวันหนึ่งแสงแดดกล้าในเวลา
ปุเรกัตร ภิกษุทั้งหลายห่มคลุมอยู่ เหนือไหล่ชานออกจากกาย พราหมณ์ได้
เห็นซึ่งภิกษุทั้งหลายแล้ว คิดจะกั้นแสงอาทิตย์กล้านั้นเสียให้เกิดความสบาย
แก่ภิกษุสงฆ์ จึงสร้างปะรำพอกันแสงอาทิตย์ให้อ่อนลงได้ไว้ ณ ที่นั้น ภายหลัง
วันหนึ่ง เวลาเช้า เกิดฝนตกพรำพร้อมกับลมพายุกล้า พราหมณ์แลดูภิกษุ

แห่งตนออกเสียได้ ประหนึ่งช่างทองอันหม่นหลอม หม่นไม่ เป่ามลทินแห่ง
เงิน แห่งทอง ออกเสียได้ ฉะนั้น ดังนี้ กิจพิเศษมีตากถาภูมิสถานให้เตียน
เป็นต้นฉะนี้ เป็นกุศลเวทยาวัจจมัย ประการหนึ่ง.

การกวาดประเทศสถานที่นั่งประชุมมีโรงฉัน และโรงธรรม โรงอุโบสถ
เป็นต้น และภาคพื้นภายใต้โพธิมณฑล และลานพระสถูปเจดีย์สถาน ก็เป็น

สิริสมบัติ ณ กพหน้า ๑ บุคคลผู้กวาดด้วยกุศลจิตที่นั้น เพราะแตกแห่งกาย
เบื้องหน้าแต่มธนะย่อมเข้าไปถึงสุคติโลกสวรรค์ ๑ อานิสงส์แห่งการกวาดนั้น
ท่านแสดงไว้ ๕ อย่างฉะนี้ การกวาดประเทศสถานลานพระเจดีย์เป็นต้น และ
กวาดถนนให้เตียน ควรผู้ที่สัญจรจะเดินสะดวกก็ตี ก็เป็นเวทยาวัจจมัยกุศล.

อนึ่ง ปราชญ์พึงแสดงอานิสงส์ผลแห่งเวทยาวัจจกรรมวิเศษ ด้วยนิทาน

กำลังเร็ว รับบาตรมาให้อิสสรชนนั้น จักโภชนาหารลงเต็มบริบูรณ์แล้ว อิสสรชน
สั่งบุรุษอุปัฏฐากว่า จงรีบนำบาตรนี้ไปให้ถึงแก่พระผู้เป็นเจ้าเถิด เราให้ส่วน
บุญแต่บิณฑบาตทานนี้แก่ท่าน บุรุษอุปัฏฐากรับบาตรนั้นแล้วรีบไปโดยเร็ว
ถวายบาตรแก่พระปัจเจกพุทธเจ้า แล้วนมนัสการ แสดงความชวนชวาย และ
มีมโนปณิธานฉะนี้ว่า ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า เวลากัดดาหารจวนใกล้หนักแล้ว

